

ક્રિએટિવિટી

શોધકર્તા

ડો.નેહા રાવલ

પાવર ઓફ ક્રિએશન એટલે કે સર્જન ક્ષમતા પ્રકૃતિની સર્વોચ્ચ કળા છે. પ્રકૃતિની સમગ્ર ઊર્જા પણ આમાં જ વહે છે. તમે ચારે બાજુ જ્યાં નજર દોળાવશો આવશો ત્યાં તમને પ્રકૃતિના સર્જન દેખાશે. આ નદીઓ, પર્વતો, આ આકાશ, આ ચાંદ, તારા, આ લીલોતરી, આ પાણી, આ વરસાદ અને આ વહેતો પવન બધું પ્રકૃતિનું જ તો સર્જન છે. ચાલો પ્રકૃતિના પાવર ઓફ ક્રિએશન જીતો તમે બધા અંગત છો પણ કદાચ તમે એની આ સૃષ્ટિની અંત હિનતા પર ક્યારેય ધ્યાન નહીં આપ્યું હોય. જી હા, પાવર ઓફ ક્રિએટિવિટી જ એકમાત્ર તે શક્તિ છે. જેનો કોઈ કિનારો નથી . અગણિત ચાંદ-તારા અને સૂરજ તથા આ અનંત આકાશ પૂરતા સ્વરૂપે આપણી સામે છે. આજ કેમ જરા ધ્યાનથી મનુષ્ય પોતાની જાતને જ જોઈ લે તેના એક ફૂટથી પણ ઓછી લંબાઈ-પહોળાઈ વાળા ચહેરામાં કેટલા ક્રિએશન છે. ચહેરા કોણ જાણે કેટલા લાભ વર્ષોથી બની રહ્યા છે. પરંતુ એકાદા અપવાદ ને છોડીને મજા લે છે. કોઈ એકબીજાને મળતો આવતો હોય? એક નાનકડા ચહેરામાં આટલી ક્રિએટિવિટી? શું માત્ર આ વાત તમારા માં ક્રિએટિવિટીના આ પાવર પ્રત્યે ઉત્સુકતા જગાડવા માટે પૂરતી નથી ?

તમે કહેશો કે ચાલો ઉત્સુકતા જાગી કુદરતના અલ્ટીમેટ પાવર ઓફ ક્રિએટિવિટીને પણ સમજ્યા પણ આનાથી આગળ અમે શું કરી શકીએ ? તો આ વાત સમજવા માટે જ મેં તમને કુદરતની પાવર ઓફ ક્રિએટિવિટી સમજાવી છે. આગળ તમારા માટે એ છે કે આવી જ ક્રિએટિવિટી ની ક્ષમતા દરેક મનુષ્યમાં પણ હોય છે. તમે મનુષ્ય જાતિનો સમગ્ર ઇતિહાસ ઉઠાવીને જોશો તો જાણશો કે જેમના પર નામ ઇતિહાસમાં નોંધાયા છે. તે બધામાં એક જ સમાનતા છે. તે એ છે કે તેમણે પોતાની આ ક્રિએટિવિટીના પાવરનો જબરજસ્ત ઉપયોગ કર્યો છે. જો તમે પણ જીવનમાં સફળતા શિખર પર કરી ઇતિહાસમાં પોતાનું નામ નોંધાવવા માંગતા હો તો તમારે પણ તમારા ક્રિએટિવિટીના પાવરનો ઉપયોગ કરવો જ પડશે.

મારી આ ઉપરોક્ત વાતને કેટલાક ઉદાહરણો થી સમજીએ તેનાથી સ્પષ્ટ થઈ જશે કે ક્ષેત્ર ભલે ગમે તે હોય સફળતા માત્ર ક્રિએટિવ લોકોને જ વરે છે. વાત કરીએ તો ગેલેલિયો અથવા કોઈ પણ હોય તેઓ મહાન એટલા માટે છે કે તેમને કંઈક નવી શોધ કરી અથવા કોઈ નવું સૂત્ર આપ્યું. એડિશન એ પહેલો બલ્બ બનાવીને ઇતિહાસમાં પોતાનું નામ નોંધાવી દીધું. એના પછી ઘણા એ એના કરતા અનેક ગણા સારા બલ્બ બનાવ્યા પણ આપણે એમાંના કોઈ નું નામ નથી જાણતા કેમકે પહેલા બલ્બ નું જ

મહત્વ છે. તેવી જ રીતે ચિત્ર કળાના ક્ષેત્રમાં પિકાસો હોય કે વાંગ જેણે નવું બનાવ્યું. તેઓ અમર થઈ ગયા પછી કોઈ એમની ગમે તેટલી કોપી કરી લે કંઈ વળતું નથી.

એટલે જેને ક્રિએટિવ થવું હોય તેણે ન તો કોઈ ની વાત પર આંધળું વિશ્વાસ કરવો જોઈએ અને ન તો કોઈ ની કોપી પણ કરવી જોઈએ. બુદ્ધ કે જુસસ એક ઇતિહાસ છે તેમની વાતો અને જીવનમાંથી પ્રેરણા લઈ શકાય છે. પરંતુ બુદ્ધ કે જુસસ ક્યારેય બની નથી શકાતું. તે બનવું તમારા જીવનનું ધ્યેય પણ નથી. તે તો થઈ ગયા હવે તમારે તો બીજું કંઈક નવું બનવાનું છે. યાદ કરો બુદ્ધનું એ અંતિમ વાક્ય જ્યારે તેમના શિષ્ય આનંદે બુદ્ધને કયા માર્ગે પર ચાલીએ તે બાબતે પ્રશ્ન પૂછ્યું હતું અને બુદ્ધ કહ્યું હતું. " તું જ તારું દીવો" ભલા બુદ્ધ કેવી રીતે કોઈને ક્યાંય પહોંચાડી શકે? તેમણે તો ઇશારો કરી દીધો કે તમારો માર્ગ પસંદ પણ તમારે જ કરવાનો છે. તે માર્ગ પર ચાલવાનું પણ તમારે જ છે. તમે આવું કરો છો તો પહોંચવાનું પણ તમારે જ છે.

બરાબર એ જ રીતે રવીન્દ્રનાથ ની કવિતાઓ હોય કે કબીરના દોહા શેક્સપિયરના નાટકો હોય કે સોક્રેટિસની ચિંતન બધું એમની સાથે જ ખતમ થઈ ગયું. હવે તમે એમના મહાન વ્યસનથી પ્રેરણા તો લઈ શકો છો. પરંતુ તેમની જેવા બની નથી શકતા. તમારી એ ઊંચાઈ સુધી પોહચવું હોય તો કંઈક નવું અને ક્રિએટિવ જ કરવું પડશે. આ જ કારણે શાળા કોલેજોમાં પ્રથમ નંબરે આવવા વાળા જીવનની દોડમાં ખોવાઈ જાય છે. તેઓ બીજા ની કવિતાઓ નાટકો અને વાતોને એવી તો ગોખી નાખે છે કે તેમને પોતાની ક્રિએટિવ સમતા જ મરી પરવારે છે. જેમકે આ સાધુ સન્યાસી અને મૌલવી પાદરી પોતાના વેદ, કુરાન, બાઇબલ ને એ વાતો ગોખી નાખે છે કે પછી વાસ્તવિક ધર્મ સાથેનો તેમનો સંબંધ જ કપાઈ જાય છે.

ક્રિએટિવ કરવું છે તે કંઈક નવું વિચારશે કંઈક નવું કરવાનો પ્રયત્ન કરશે. જરા વિચારો જો તમને એરિસ્ટોટલનું ચિંતનના શબ્દ શબ્દ યાદ હોય તો શું તેનાથી તમે એરિસ્ટોટલ થઈ જવાના? ના વધુમાં વધુ ક્લાસમાં સારા માર્ક લાવી શકશો પણ આગળ જીવનમાં શું? એટલે પહેલી વાત તો એ છે કે જો તમારે તમારી ક્રિએટિવિટી જાગૃત કરવી છે તો બીજાઓની વાતો અને વિચારોને ગોખવાનું અથવા તેમને કોપી કરવાનું બંધ કરી દો. એના બદલે તે જ સમય અને શક્તિનો ઉપયોગ કંઈક નવું વિચારવામાં કે કરવામાં લગાડો અને તે પણ તે ક્ષેત્રમાં જેમાં ક્રિએટિવિટી તમને સાથ આપી રહી હોય.

બરાબર એ જ રીતે તે જો તમારે સાથે જ ક્રિએટિવ થવું હોય તો એક મહત્વપૂર્ણ વાત એ પણ ધ્યાનમાં રાખો કે તમે પ્રેરણા તો બધામાંથી લો પણ પ્રભાવિત કોઈનાથી ના ખાવ પ્રેરણા તમને આગળ વધારે છે. જ્યારે તમારું કોઈ પણ વ્યક્તિ વિચાર કે વસ્તુથી પ્રભાવિત થવું તમને ત્યાં ને ત્યાં જ ઉભા કરી દે છે. આ વાત હું ગેલેલીયોના ઉદાહરણથી સમજાવું છું. બાઇબલમાં શું લખ્યું છે કે સૂર્ય પૃથ્વીની

આસપાસ ફરે છે હવે સામાન્ય રીતે તો કોઈ ખ્રિસ્તી માટે બાઇબલ પર અવિશ્વાસ કરવાનો પ્રશ્ન જ નથી. પરંતુ ગેલેલીયો બાઇબલના પ્રભાવમાં ફસાયા નહીં એમણે પોતાનું ચિંતન દોડાવ્યું અને જાણ્યું કે પૃથ્વી સૂર્યની આસપાસ ફરે છે. એ વાત અલગ છે કે આવા નિષ્કર્ષ બદલ કોર્ટ અને પાદરીઓ દ્વારા એમને ખૂબ હેરાન કરવામાં આવ્યા ધમકાવીને તેમને પોતાની વાત ફેરવી છોડવા મજબૂર પણ કરાયા પરંતુ તેનાથી આ સત્ય તો બદલાયું નહીં કે પૃથ્વી જ સૂર્યની આસપાસ ફરે છે અને હવે આ વૈજ્ઞાનિક સત્ય છે હવે બાઇબલ આમાં કોઈ દખલ થઈ શકે એમ નથી. આવી રીતે અંતે ગેલેલીયો હંમેશને માટે ઇતિહાસમાં અમર થઈ જ ગયા.

સરવાળે કહેવાનું તાત્પર્ય એ છે કે કોઈ શ્રેષ્ઠ વ્યક્તિ કે કોઈના ઉત્તમ વિચાર માંથી પ્રેરણા લઈને આગળ વધુ એ તો સકારાત્મક પણ છે. પરંતુ તેનાથી પ્રભાવિત થઈને પોતાની માનસિકતા કે સ્ટાઈલ પર તાળાં મારી દેવા હંમેશા ઘાતક સિદ્ધ થાય છે. પ્રભાવિત તો તમારાથી દુનિયાએ થવાનું છે. તમારે કોઈનાથી એ હદે પ્રભાવિત નથી થવાનું કે તમારું ચિંતન જ થંભી જાય ના ગમે તેટલો ઝળહળતું તારુ કેમ ના હોય તેનાથી આગળ પણ દુનિયા હોય જ છે. જો કૃષ્ણ, બુદ્ધ કે જિસસ જેવા વ્યક્તિઓ કાર વિમાન કે બલ્બ નથી બનાવી શક્યા તો તે બની જ ન શકે એવું વિચારીને વિજ્ઞાન પણ આવી જાય તો શું થાય? એટલે જ તો કહું છું ને કે જો તમારે ક્રિએટિવ થવું છે તો એવું માનીને જ ચાલુ કે સિતારોં સે આગે જહાં ઔર ભી હૈ અર્થાત્ દરેક ઝળહળતા તારાને જોઈને પ્રેરણા તો લેવાની છે. પરંતુ ધ્યાન એ જ રાખવાનું છે કે તમારે તેમાંથી પણ આગળ જવાનું છે.

સારુ આ બધી વાતો સમજી ગયા હો તો છેલ્લી પરંતુ ખૂબ જ મહત્વની વાત સમજી લો કે અત્યાર સુધીની વાતોથી એ તો નક્કી થઈ ગયું કે મોટું ક્રિએટિવ કામ કર્યા વગર જીવનમાં મોટી સફળતા ક્યારેય મેળવી શકાતી નથી. એવામાં પ્રશ્ન એ થાય છે કે કોઈ મનુષ્ય કેવી રીતે પોતાના પોઈન્ટ ઓફ ક્રિએશનને જાગૃત કરે અને કેવી રીતે એ પિછાણે કે એના અંતરમાં કયા ક્ષેત્ર ની ક્રિએટિવિટી આકાર લઈ રહી છે? આ તો સ્પષ્ટ સમજી લો કે દરેક મનુષ્યમાં થી કંઈક ને કંઈક ક્રિએટિવિટી બહાર રહેવા માટે આતુર રહેતી જ હોય છે જેવી રીતે કોઈ ફૂલ સુગંધ વિનાનું ન હોઈ શકે તેવી જ રીતે કોઈ મનુષ્ય ક્રિએટિવ ગુણ વિનાનો ન હોઈ શકે જેવી રીતે ફૂલો અને તેની સુગંધ ના પ્રકારો છે. તેવી જ રીતે મનુષ્ય ની ક્રિએટિવિટીના પણ લાખો માપદંડ છે. વિજ્ઞાન ધર્મ જેવા કેટલાંક ક્ષેત્રો છે. જ્યાં મનુષ્ય ક્રિએટિવ બની શકે છે. વળી તે ખેતરોની પણ હજારો શાખાઓ છે. જેવી રીતે રમતો ના કેટલા પ્રકારો છે એ જ રીતે વિજ્ઞાન તો આમ પણ પોતાની અંદર અનેક ક્ષેત્રોનાં ઉદ્ઘાડ ની શક્યતા ધરાવે છે.